

Громадянська освіта
4 клас

ЗА ЩО ШАНУЮТЬ УКРАЇНЦІВ

Бджільництво

- ◎ **Бджільництво** – галузь, яка займається розведенням бджіл для отримання меду, воску.
- ◎ Бджільництво належить до найдавніших занять українців. Мед та віск завжди широко використовувалися як продукти харчування, а також служили оброком при зборі данини, були важливим предметом експорту до Західної Європи.

Бондарство

- **Бондарство** — вид деревообробного промислу, пов'язаний з виготовленням місткостей — бочок, діжок, барил, цебер тощо. Порівняно з теслярством та іншими деревообробними промислами Б. на Україні поширилося пізніше, проте швидко набуло значного розвитку, особливо на Поліссі.

- Українські бондарі добре розумілися на різних сортах дерева і добирали їх конкретно для кожного виробу. Зокрема, ті, що призначалися для рідин, виготовлялися з твердого дерева, звичайно дуба. Це ремесло вимагало неабияких навичок і майстерності. Прорізання пазів у клепках при вставлянні днищ було досить складною технічною операцією. Те ж стосується і скріплювання клепок дерев'яними або залізними обручами.

- ◎ Поширення металевого посуду та начиння призвело до занепаду бондарства, хоч потреба у дерев'яних місткостях, що надають специфічного смаку солінням, медам, квасам, сокам та іншим напоям, залишається незадоволеною.

Вишивання

- Вишивка — один з давніх і найбільш поширених видів народного декоративно-прикладного мистецтва. Вона виникла дуже давно і передавалася від покоління до покоління.

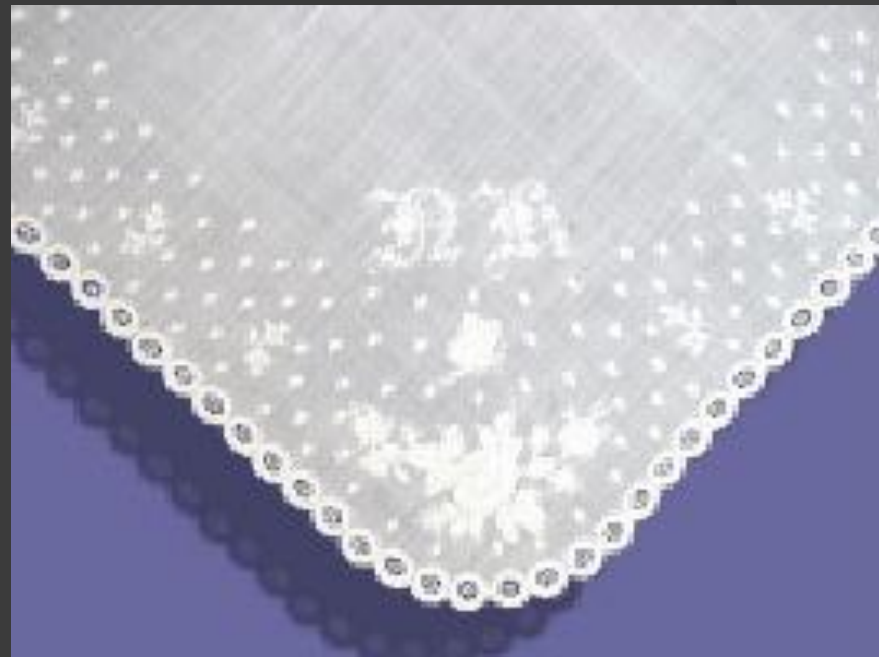

Сорочки

Фартух

Хустина

Очіпок

Гончарство

- ◎ Гончарство — обробка глини та виготовлення різноманітного кухонного посуду, а також цегли, кахлів та іншої кераміки. Гончарні вироби на території України, що належали до трипільської культури, вже визначалися вишуканістю форм, цікавою оздобленістю. На ручному гончарному крузі, що з'явився тут у II ст. н.е., з використанням спеціальної обпалювальної печі — *горна* — виготовлялася основна маса керамічного посуду в Київській Русі, де гончарне ремесло досягло високого рівня. У XIV—XV ст. на Україні почали застосовувати досконаліший та продуктивніший ножний круг.

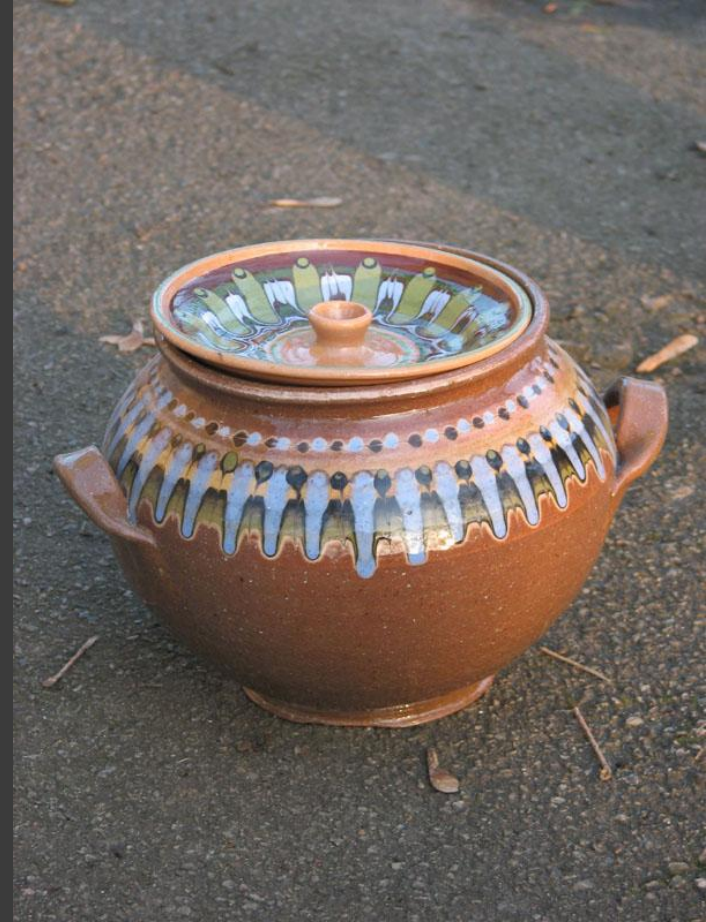
- Українські гончарі виробляли різноманітний посуд для приготування, зберігання й подачі на стіл тих чи інших страв (горшки, миски й полумиски, глечики, макітри, ринки, гладишки, тикви, барильця, довжанки, баньки, куманці), а також декоративний посуд, кахлі, черепицю, цеглу, дитячі іграшки тощо.

- Процесу виготовлення керамічних виробів передувала заготівля глини, яку копали у місцях її залягання — *глинищах*. Привезену глину гончарі зсипали звичайно або на подвір'ї у спеціально відгороджене місце, або у кутку хати і залишали на певний час "дозрівати", перемішуючи час від часу лопатою та поливаючи водою. Потім глину збивали спеціальним молотом (довбнею або веслом), стругали стругом або дротом, щоб зробити її мілкою й вилучити домішки. Через один-два дні глину місили руками або ногами і формували у *балабухи*, кожен з яких був розрахований на виготовлення окремої посудини

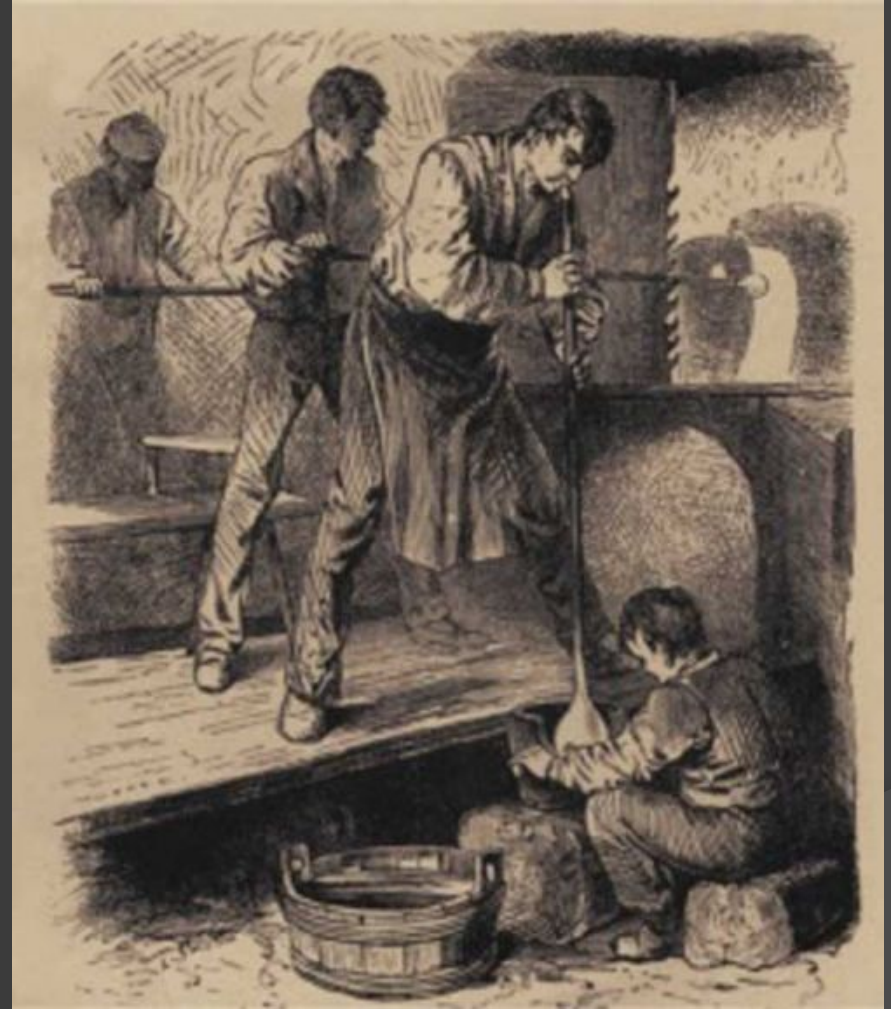

- .
- Після виготовлення виробу його ставили на спеціально влаштовані у хаті попід стелею дошки для підсихання. Потім його розписували та наносили емаль — *поливу*. Після цього посуд для міцності обпалювали у горні .

Гутництво

- **Гутництво** — виготовлення скла і виробів з нього. Значного розвитку набуло ще за часів Київської Русі. Районами найбільшого його поширення на Україні були Чернігівське, Київське і Волинське Полісся, оскільки для виготовлення скла потрібний поташ, який добували, спалюючи дерево, а також кварцовий пісок, крейда і вапно, що залягали на цій території.

- Починаючи з XVI ст. з'явилася значна кількість невеликих підприємств — *гут*, на яких виробляли скло. Ремісники-скляри виготовляли різноманітні сорти "простого", зеленого, синього, димчастого скла, а також кришталь, віконне й лампове скло, кухонний, горілчано-винний посуд (*пляшки, баклаги, штофи, чарки, стакани*), тарілі й тарілки, вази тощо. Виплавляли скло у спеціальних печах. Деякі вироби, особливо фігурний посуд у вигляді ведмедиків, зайців тощо, розписували олійними фарбами.

- Традиції виготовлення художнього скла зберігаються й донині у кількох містах України, зокрема в Києві та Львові, де працюють спеціальні фабрики. Гутництво продовжує існувати як один із видів народного декоративно-прикладного мистецтва. Водночас на місці деяких колишніх гут розвинулося сучасне скляне виробництво.

Золотарство

- ◎ **Золотарство** — обробка благородних металів — золота, срібла та ін. На території України бере свій початок у ремісничому виробництві докиївської доби. У другій половині XVII—XVIII ст. золотарі широко виготовляли сережки, персні, каблучки, оклади для ікон тощо. Осередками з. були здебільшого великі міста — Київ, Чернігів, Харків, Львів, Ніжин, хоча траплялися золотарі і по селах, особливо на Гуцульщині.

Хрест, XVI століття
Львівське цехове золотарство

- Золотарі звичайно самі вдавалися до лиття благородних металів, використовуючи форми, виготовлені з глини та піску. Ремісники вміли зварювати окремі деталі, орнаментувати свої вироби, надаючи їм привабливого вигляду.

- З кінця ХІХ ст. золотарство на Україні почало занепадати, частково зберігаючись лише по невеликих містечках та в Карпатах. Лише останнім часом воно починає відроджуватися.

Каменотесний промисел

- ◎ **Каменотесний промисел** — виготовлення млинових каменів, молотильних котків, кругів для колодязів, жолобів для водопою, точильних брусків, надгробків тощо. Був поширеним і відомий лише в місцях виходів на поверхню різних сортів каменю — граніту, піщаника, кварциту та ін.

- ◎ Каменярі за допомогою ломів, бурів, клинів та молотів добували в каменоломнях просто неба матеріал, робили з нього заготовки, транспортували їх додому або у майстерні та піддавали необхідній обробці. Кожний виріб вимагав певного сорту каменю: молотильні котки та млинові жорна робили з твердого сірого кварциту або граніту, для надгробків використовували здебільшого м'який білий піщаник. Об'ємні вироби шліфували старовинним способом — за допомогою пари коней, які тягли плиту по кам'яному кругу.

- З середини ХІХ ст. стали виникати майстерні по виготовленню ювелірних та галантерейних виробів з каменю — ваз, письмових приладів, брошок, браслетів тощо, а також численні майстерні, що випускали традиційну продукцію — хрести, надгробки, жорна тощо. Ремісники працювали здебільшого на замовлення, а речі традиційного попиту реалізували звичайно на місці.

Ковальство

- **Ковальство** — обробка металів способом гарячого кування. На території України сформувалося ще у давньоруський період. З розвитком обробки металів у XV—XVI ст. від К. відокремилися більш вузькі спеціалізації по виготовленню голок, годинників, ювелірних виробів (*золотарство*), котрі зосередилися у містах.

- У XVIII—XIX ст. майже в кожному селі були розташовані, як правило на околиці, *кузні* — звичайно зрубні, вкриті гонтом або дошками будівлі, у яких були горно (див. вище), закріплене на вертикальній колоді кувадло, точило, корито з водою для гартування та охолодження виробів, стояк для підковки чобіт. Традиційний інструмент коваля складався з великих молотів та малих молотків, обценьків, рубил, пробійників та ін.

- Ковалі здавна виготовляли зброю та різноманітні речі господарського призначення (сокири, ножі, молотки, лопати, сапи, лемеші, цвяхи, замки, клямки, залізні ворота й огорожі, стремена тощо). Важливими видами були підковка коней, а також оковка возів і особливо натягування залізних шин на колеса. Серед гуцулів поширеним було *бляхарство* — виготовлення прикрас та інших дрібних побутових речей із кольорових металів. Українські ковалі вміли плавити мідь та інші благородні метали, володіли майстерністю не тільки загартування металів із відпуском, а й цементації та зварювання.

- Селяни з великою пошаною і водночас із певною упередженістю ставилися до ковалів як до чарівників-добродіїв, що володіють складним і таємничим мистецтвом перетворення металу на ті чи інші речі. В них бачили захисників від нечистої сили, "ковалів людської долі". Кузня на селі звичайно була місцем зібрання чоловіків, своєрідним клубом.
- Ковальський промисел на Україні існував аж до середини нашого століття.

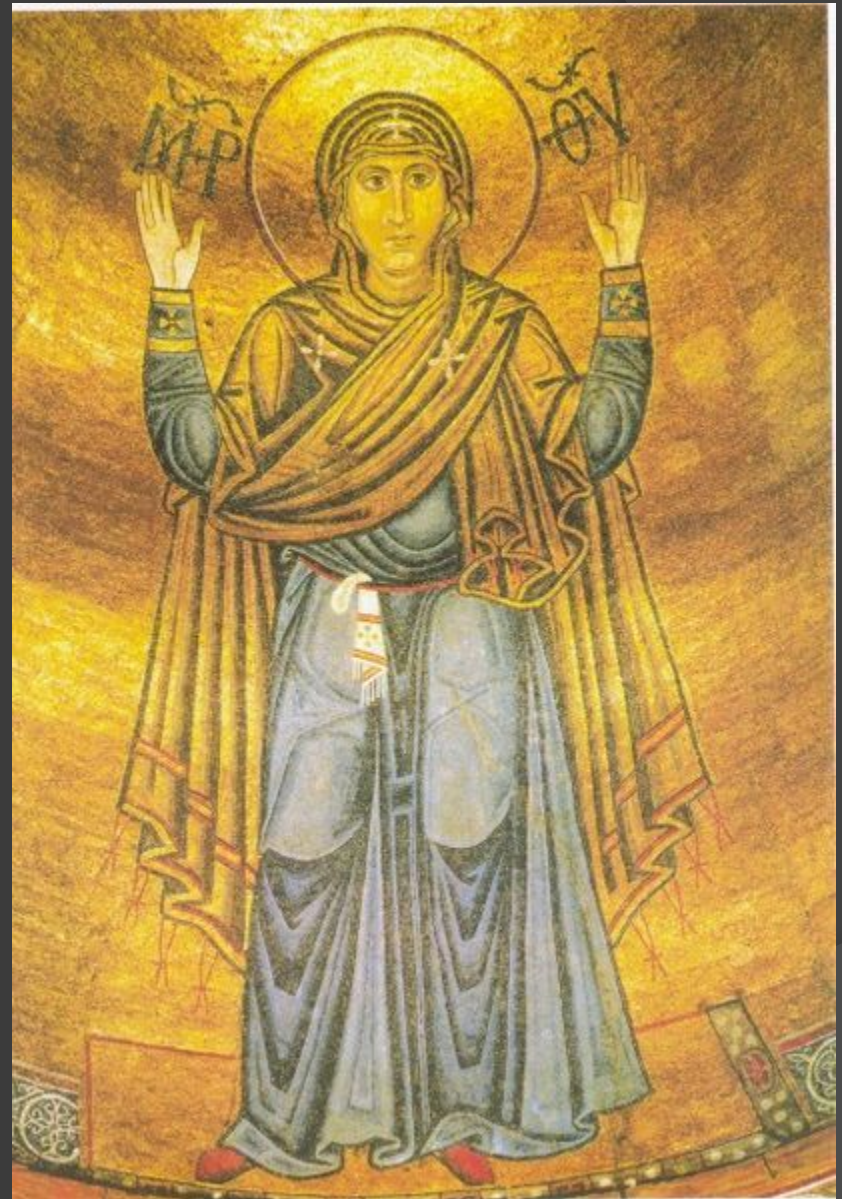

Малярство

- ◎ **Малярство** - вид образотворчого мистецтва, пов'язаний з передачею зорових образів нанесенням фарб на тверді, гнучкі або тканеві поверхні, а також твори мистецтва, створені таким способом.

- Цілий світ давньоруського мистецтва в єдиному ансамблі архітектури, живопису і декоративно-прикладного мистецтва дійшов до нас у київському Софійському соборі, який зберіг єдині в усій Європі зразки світського монументального живопису 11 століття. Окрасою собору є збережені мозаїки, які прикрашають центральну баню і головний вівтар.

Фрагменти стінопису